

СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ (НА ПРИКЛАДІ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ВНЗ)

В. В. ЄГОРОВА

Загальновідомим є факт про те, що одним із головних векторів зовнішньої політики України є вступ до Європейського Союзу. В теперішніх умовах трансформації світового освітянського простору тема використання сучасних педагогічних технологій займає головне місце в педагогічному дискурсі останніх років. Як результат, зазначає Н. Кропотова, наголос в освіті «переноситься з проблем накопичення певних знань, умінь, навиків у тих, хто навчається, на формування творчої активності особистості, готовності «самостійно діяти та приймати рішення в умовах, яких не було при житті покоління батьків» [7, с. 101].

На сучасному етапі розвитку вітчизняної педагогічної науки існує чимало теоретичної та науково-методичної літератури, в якій розглядається питання залучення педагогічних інновацій до навчально-виховного процесу у вищій школі, до психолого-педагогічних аспектів організації занять із використанням сучасних педагогічних технологій (Н. Абашкіна, А. Алексюк, Л. Ващенко, Н. Волкова, С. Гончаренко, І. Дичківська, І. Зязюн, Н. Ничкало, О. Пехота, І. Подласий, С. Сисоєва, П. Шеремета, П. Щербань, В. Ягупов та ін.). Проблеми інновацій досліджують російські науковці П. Гальперін, М. Кларін, Н. Тализіна, Д. Чернилевський та ін.

Метою даної статті є обґрунтування релевантних сучасних педагогічних технологій для розвитку компетентностей науково-педагогічних працівників.

Серед науковців не існує однастайності у класифікації педагогічних технологій, активних та інтерактивних методів навчання, але на необхідності їх використання у навчальному процесі наполягає більшість сучасних провідних вітчизняних та іноземних дослідників. Тому, за В. Сгадовою, необхідними у вищій школі є «розробка й обґрунтування педагогічної технології, що охоплює зміст, організаційні форми, методи і засоби навчання, які визначають ефективність взаємодії суб'єктів педагогічного процесу, спрямованої на формування фахівця-професіонала, здатного швидко адаптуватися до життя суспільства і реалізувати свій творчий потенціал» [9, с. 7].

На наш погляд, формування та розвиток компетентної особистості, сучасного фахівця можливо здійснити шляхом залучення у практику занять як зі студентами, так і для підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників, сучасних педагогічних технологій. Останні мають доповнити, а в деяких випадках замінити, традиційні навчальні методи, які вже не можуть виконати замовлення суспільства у компетентних, ерудованих, адаптованих до динамічного сьогодення фахівцях. Ми пропонуємо інтерактивні варіанти засвоєння нового матеріалу, а саме: навчальний тренінг, дидактичні ігри, соціодраму, психодраму, латеральне мислення, методики кооперованого навчання, проблемне навчання, метод випадків та метод ситуацій тощо.

Сучасні педагогічні технології надають можливість урахувати індивідуальні особливості слухачів, сприяють спілкуванню, відкритості, творчому піднесенню, тобто створюються умови й можливості, щоб той, хто навчається, мав можливість реалізувати себе.

У сучасній педагогічній науці поняття «педагогічна технологія» розглядається науковцями багатопланово. Наприклад, «педагогічна технологія» як наука (О. Падалка, Г. Селевко, Н. Тализіна), як педагогічна система (С. Сисоєва, І. Дичківська, Д. Чернилевський, О. Пометун та Л. Пироженко); як мистецтво педагога (І. Прокопенко, В. Євдокимов); як ефективний алгоритм досягнення освітньої мети (І. Подласий, П. Сікорський тощо).

Начасі визначення педагогічної технології значно ширше та відмінне від свого початкового. На нашу думку, сучасна педагогічна технологія є багатофункціональною системою, яка базується на принципах сучасної освіти, максимально оптимально використовує наявні способи педагогічного впливу з метою забезпечення освітнього результату [6, с. 119].

Доволі новими та не поширеними в педагогічній практиці вищих навчальних закладів, але, на нашу думку, цікавими та перспективними різновидами сучасних педагогічних технологій є соціодрама і психодрама. Думки дослідників стосовно відмежування соціодрами від психодрами розділились. Одні науковці розглядають соціодраму як одну із форм психодрами, інші – вважають самостійною тренінговою драматургічно-рольовою технологією. Соціодрама відрізняється від психодрами тим, що в ній розглядається тема, яка є спільною для групи. Зазначена методика є дуже корисною, коли

необхідно подолати негативні тенденції групової динаміки, міжгрупове або внутрігрупове протистояння, стереотипи, упереджене ставлення до точки зору інших. П. Горностай висловлює свою думку щодо соціодрами, а саме: «вона дуже схожа на психодраму, відрізняючись тим, що в ній розглядається тема, яка є спільною для групи, і протагоністом у соціодрамі виступає вся група. Соціодрама є дуже корисною, якщо необхідно подолати негативні тенденції групової динаміки, міжгрупове чи внутрішньогрупове протистояння, ворожі стереотипи, упереджувальне ставлення до точки зору інших, а також випробувати на практиці певні соціальні ролі, які доведеться програвати у житті» [4].

Е. Гідденс висловлює свою думку стосовно соціальної ролі особистості, а саме: «ролі – це соціально виправдані очікування, які має виправдати особа, що займає певну соціальну позицію» [3, с. 105]. Соціодрама може стати хорошим інтерактивним доповненням до методу групової дискусії.

Засновником психодрами є Я. Л. Морено (1889-1974). Психодрама – (від. грец. *psyche* – душа, лат. *socius* – загальний, сумісний та грец. *drama* – дія) – «вид групової психотерапії і діагностики внутрішньо особистісних та внутрішньо групових конфліктів, коли члени групи, ніби моделюючи життєві ситуації, виступають по черзі в якості акторів і глядачів, з тим, щоб з'ясувати особистісний сенс цих ситуацій і конфліктів, усунути негативні реакції та внутрішню напруженість» [11, с. 3].

Маємо зазначити, що це сприяє більшій ефективності практичних рішень і фундаментальності засвоєння досвіду; психодрама дозволяє торкатись більш глибоких особистісних складників, тобто з'являється можливість як шукати та працювати над внутрішньоособистісними перешкодами ефективною діяльністю (стереотипами, страхами тощо), так і розкрити внутрішньоособистісні ресурси, які сприятимуть підвищенню творчого потенціалу людини та спонтанності [1; 2; 8].

Як ми зазначали, психодрама є інтегральним методом, в основі якого – рольова гра. Важливими елементами психодрами є велика група технік, серед яких є: «дублювання», «обмін ролями», «дзеркало», в результаті використання яких можна подивитись на ситуацію з різних точок зору, сприйняти позицію іншого, зрозуміти неусвідомлені чинники поведінки тощо. Ще однією особливістю психодрами є те, що в психодраматичній рольовій грі повинний бути протагоніст (головний герой), який пропонує для постановки свою життєву ситуацію [11, с. 3]. Дія має таку структуру: виявлення та конкретизація проблеми; досягнення катарсису (очищення); інсайту (усвідомлення); реорганізація старих настанов та когнітивних паттернів (моделей); реалізація змін у поведінці. Морено вважав, що психодрама сприяє тому, що людина може спробувати себе в різних ролях, оскільки багатьом не вистачає в роботі спонтанності. В розумінні Я. Морено, спонтанність – це ключ, за допомогою якого можна вивільнити творчість [10].

На нашу думку, доречним буде використання елементів психодрами та соціодрами для розвитку компетентностей науково-педагогічних працівників взагалі, а викладачів іноземних мов зокрема через низку незаперечних переваг, а саме:

психодрама працює з реальними ситуаціями з життя та діяльності людей, тобто, максимально наближена до дійсності;

процес психодрами відбувається не в розмірковуванні, а в дії, що, в свою чергу, дозволяє використовувати не лише інтелект, пам'ять, сприйняття, а ще й емоційно-почуттєві та тілесно-рухові складові поведінки людини [6].

Маємо зауважити, що інтерактивне навчання не є самоціллю. Воно виступає як засіб створення у процесі навчання такої основи, що найбільше сприятиме співпраці викладача-модератора (тренера тощо) та того, хто вчиться, надає можливості дійсно реалізувати особистісне орієнтоване навчання. Інтерактивне навчання відкриває широкі можливості для застосування мультимедійних засобів навчання, які надають можливість користувачеві працювати в діалоговому режимі з різномірними даними (графікою, звуком, текстом та відео), що організовані у вигляді єдиного інформаційного середовища.

За таких умов, нами було розроблено та апробовано анкету для виявлення знань викладачами ВНЗ сучасних педагогічних технологій (рис. 1) [6, с. 241–242].

На нашу думку, саме сучасні педагогічні технології спрямовані на задоволення нагальних потреб науково-педагогічного працівника: розвиток особистості, яка вміє пристосовуватись до динамічних умов сучасного ділового світу, зберігаючи при цьому самобутність; розвиток творчої особистості; самоактуалізації та самореалізації особистості; викладача, який отримує задоволення від своєї діяльності; професіонала, який уміє та прагне систематично займатися неперервною самоосвітою та самовихованням, що є одним із завдань Болонського процесу. Психолого-педагогічний

зміст сучасних педагогічних технологій полягає у забезпеченні єдності освіти та виховання, гармонійного інтелектуального та особистісного зростання фахівців.

АНКЕТА

«Сучасні педагогічні технології»

1. Встановіть співвідношення понять (правильна відповідь – 1 бал):

Педагогічна технологія	система засобів, методів організації і управління навчально-виховним процесом, що дозволяє при виконанні певних умов досягти заданого освітнього рівня;
Технологія навчання	науково обґрунтована педагогічна (дидактична) система, яка гарантує досягнення певної навчальної мети через чітко визначену послідовність дій, спрямованих на розв'язання проміжних цілей і заздалегідь визначений остаточний результат;
Освітня технологія	шлях освоєння конкретного навчального матеріалу в межах предмета, теми, питання.

2. Освітня інноватика це – (правильна відповідь – 1 бал).

3. Назвіть науковців, які опікуються дослідженням та впровадженням інноваційних технологій навчання та виховання в Україні? (кожна правильна відповідь – 1 бал).

4. Які сучасні педагогічні технології Ви використовуєте в своїй педагогічній діяльності? (кожна позиція – 1 бал)

5. Які різновиди тренінгу Ви знаєте? (кожна позиція – 1 бал)

6. Які різновиди ігор в навчанні Ви знаєте? (кожна позиція – 1 бал)

7. Чим відрізняється соціодрама від психодрами? (правильна відповідь – 1 бал)

8. Методика латерального мислення за Е. де Боно («Шість капелюхів мислення») наступна (встановіть співвідношення понять):

Прийом «білий капелюх»	направлений на позитив, пошук переваг позитивних сторін у вирішенні проблеми;
Прийом «червоний капелюх»	застосовується для управління процесом мислення;
Прийом «чорний капелюх»	це вияв креативності, творення нових ідей, пошук альтернативних аспектів;
Прийом «жовтий капелюх»	використовується для формулювання критичних оцінок, виокремлення негативних сторін;
Прийом «зелений капелюх»	використовується, щоб спрямувати увагу людини на потрібну інформацію, факти;
Прийом «синій капелюх»	націлює нас на використання почуттів та інтуїції, формування ставлення до чогось.

9. Назвіть різновиди кооперованого навчання (кожна позиція – 1 бал)

10. У чому сутність кейс-методу? (правильна відповідь – 1 бал)

Підрахуйте загальну суму балів:

28 і більше балів – оптимальне оволодіння сучасними педагогічними технологіями;

27-20 балів – допустимий рівень оволодіння сучасними педагогічними технологіями;

19-10 – критичний рівень оволодіння сучасними педагогічними технологіями;

9 і менше балів – недопустимий рівень оволодіння сучасними педагогічними технологіями.

Рис. 1. Анкета для виявлення знань викладачами ВНЗ сучасних педагогічних технологій

Безперечним є факт про те, що будь-які сучасні педагогічні технології навчання не в змозі сформувати науково-педагогічного працівника як фахівця високого рівня, якщо він сам професійно та особистісно до цього не готовий. На думку авторів сучасного посібника «Революція в навчанні», «люди незалежно від свого віку можуть навчитися достоту всього, якщо їм дати змогу використовувати власний стиль навчання і свої сильніші риси» [5, с. 98].

Зазначене підтверджує те, що сьогодні вища освіта потребує професорсько-викладацький корпус із новим аналітичним і, разом з тим, проектно-конструктивним характером мислення. Такий склад викладачів ВНЗ здатний подолати усталені стереотипи, консерватизм у педагогічній науці та практиці, розробити і впровадити нові сучасні педагогічні технології навчання, без яких неможливо підвищення якості професійної підготовки фахівців.

Перспективу подальшого дослідження ми вбачаємо у розробці тренінгів та занять із драматургічно-рольовим компонентом для розвитку компетентностей науково-педагогічних працівників взагалі і викладачів іноземних мов ВНЗ зокрема.

Список використаної літератури

1. Васьківська С. В. Основи психологічного консультування : навч. посіб. / Васьківська Світлана Василівна. – К. : Четверта хвиля, 2004. – 256 с.
2. Васьковская С. В. Психологическое консультирование: ситуационные задачи / Васьковская С. В., Горностай П. П. – К. : Вища школа, 1996. – 192 с.
3. Гідденс Е. Соціологія : навч. посіб. / Гідденс Ентоні. – К. : Основи, 1999. – 726 с.
4. Горностай П. П. Драматургічно-рольові технології і трансформаційні процеси в суспільстві та освіті / Горностай Павло Петрович // Наукові студії із соціальної та політичної психології. – К., 2005. – Вип. 10(13). – С. 36–48.
5. Драйден Г. Революція в навчанні / Драйден Г., Вос Дж ; [пер. з англ. М. Олійник]. – Л. : Літопис, 2005. – 542 с.
6. Єгорова В. В. Розвиток ключових компетентностей науково-педагогічних працівників у системі методичної роботи вищого навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Єгорова Вероніка Вячеславівна. – К., 2011. – 288 с.
7. Кропотова Н. Инновативность как цель и средство: философская парадигма образования в эпоху «великого разрыва» / Кропотова Н. // Американська філософія освіти очима українських дослідників : м-ли Всеукр. наук.-практ. конф., (22 груд. 2005 р.). – Полтава : ПОІППО, 2005. – С. 98-103.
8. Лейтц Г. Психодрама: теория и практика. Классическая психодрама Я. Л. Морено / Лейтц Грета ; [пер. с нем.]. – М. : Изд. гр. «Прогресс», «Универс», 1994. – 352 с.
9. Педагогічний процес у вищій школі : метод. реком. / [авт.-уклад. В. В. Єгорова]. – К. : НПУ, 2003. – 57 с.
10. Теоретические и методические основы социально-психологического тренинга [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://window.edu.ru/window_catalog/pdf2txt?p_id=18284&p_page=1. – Назва з екрана.
11. Karp, M. The handbook of psychodrama / Karp, M., Holmes, P., Tavon, K. B. (Eds.). – L., N. Y. : Routledge, 1998. – 305 p.